

الْمَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

الْفَاعِلُ / نَائِبُ الْفَاعِلِ

1.) FAİL

- Kendisine *malum tam fiil* veya *malum tam fiil* manasında olan bir lafzın isnad edildiği mamuldür.
- Malum tam fiil manasında olan lafızlar: ismi fail, mübalağalı ismi fail, ismi müstear, sıfatı müşebbehe, ismi tafdil, masdar, ismi fiil ve zarfı müstekardır.

هَيْهَاتَ زَيْدٍ
fail ismi fiil
m. tam fiil manası → يَغْدُ

أَقَائِمُ الزَّيْدَانِ
fail ismi fail
(haber konumuna kaim) m. tam fiil manası → يَقُومُ

ضَرَبَ زَيْدٌ
fail malum tam fiil

ضَرَبَ زَيْدٌ
naibi fail meçhul tam fiil

أَمْضُوبٌ زَيْدٌ
naibi fail ismi meful
m. tam fiil manası → يُضْرَبُ

FAİL VE NAİBİ FAİLİN AHKAMINA DAİR:

- 1.) İsim ya da İsim Tevilinde Olurlar.
- 2.) Naibi Fail Car-Mecrur Gelebilir.
- 3.) Amillerinin Önüne Geçmezler.
- 4.) Beraber Hazfedilmezler (Masdardan Hariç)

İsim

İsim Tevilinde

ضَرَبَ زَيْدٌ
fail-İsim malum fiil

أَعْجَبَنِي أَنْ يَضْرِبَ زَيْدٌ
fail-masdar (İsme) müevvel malum fiil

ضَرَبَ زَيْدٌ
n. fail-İsim meçhul fiil

طَلَبَ مِنِّي أَنْ أَنْصَحَكَ
n. fail-masdar (İsme) müevvel malum fiil

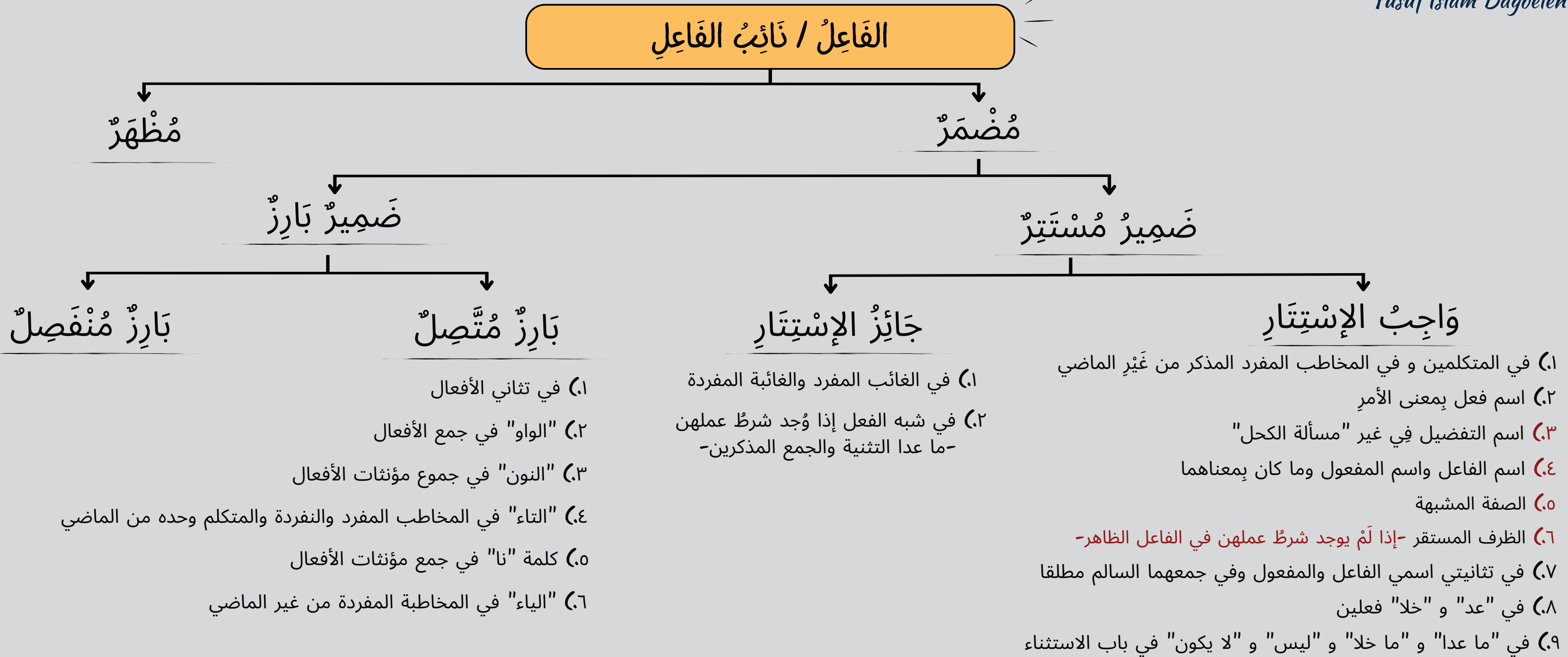
مَرَّ بِهِنْدٍ
naibi fail

مَرَّ بِزَيْدٍ
naibi fail

! NOT: Car-mecrur geldiğinde *amilinin müfret ve müzekker* gelmesi vaciptir.

Fail-Naibi Fail Amili
x

Fiil (eylem) failsiz olmaz. Fail hazfedilince yerini naibi alır.
İkisinin birden hazfi caiz olmaz. Ancak *masdar konulu* itibari ile faile ihtiyaç duymadığından masdardan arkalarında halef bırakmadan hazfedilirler.

الْمَرْفُوعَاتُ

وَاجِبُ الْإِسْتِثَارِ

Amil hiçbir surette sarih (açık) isme isnad edilemeyip sadece müstetir (gizli) zamire isnad edilebiliyorsa o müstetir zamire istitari-gizlenmesi vacip olan zamir denir.

Fail ve Naibi Failin Şu Yerlerde Gizlenmesi Vaciptir:

1.) Müfret Müzekker Muhatab ve Mütekellimlerde (Fiili Mazi Dışındakilerde):

أَضْرِبُ أَنَا مُتَكَلِّمٌ
نَضْرِبُ نَحْنُ مُتَكَلِّمٌ
تَضْرِبُ أَنْتَ مُخَاتَبٌ

2.) Emir Manasında Olan İsim Fiillerde:

نَزَالِ أَنْتَ إِسْمٌ فِئْلٌ (in, konakla!)
صَهْ أَنْتَ إِسْمٌ فِئْلٌ (sus, konuşma!)
مَهْ أَنْتَ إِسْمٌ فِئْلٌ (sakın, men et!)

3.) Kühl Meselesi Dışındaki İsmi Tafdilde:

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو
هُوَ إِسْمٌ تَفْدِيلٌ (amel şartı yok)

4.) İsmi Fail, İsmi Meful ve Bunların Manasında Olanlarda (İsmi Müstear-İsmi Mensub):

جَائِي ضَارِبٌ هُوَ إِسْمٌ فِئْلٌ (amel şartı yok)
جَائِي أَسَدٌ نَاطِقٌ هُوَ إِسْمٌ مُسْتَعَارٌ - مُجْتَرِئٌ (amel şartı yok)

جَائِي مَضْرُوبٌ هُوَ إِسْمٌ مَعْفُولٌ (amel şartı yok)
جَائِي هَاشِمِيٌّ هُوَ مَنصُوبٌ إِلَى هَاشِمٍ - إِسْمٌ مَنصُوبٌ (amel şartı yok)

5-6.) Sıfatı Müşebbehede ve Zarfı Müstekarda:

جَائِي حَسَنٌ هُوَ سِفَاتٌ مُشَبَّهَةٌ (amel şartı yok)
فِي الدَّارِ زَيْدٌ هُوَ زَرْفٌ مُسْتَعَارٌ - حَصْلٌ (amel şartı yok)

7.) İsmi Fail ve İsmi Mefulün Tesniye ve Cemilerinde (Zahir Failde Amel Şartı Tutsa Bile):

جَائِي رَجُلَانِ ضَارِبَانِ هُمَا إِسْمٌ فِئْلٌ - تَسْنِيَةٌ (amel şartı yok)
جَائِي رَجَالٌ ضَارِبُونَ هُمْ إِسْمٌ فِئْلٌ - جَمْعٌ مُزَكَّرٌ (amel şartı yok)

جَائِي رَجُلَانِ مَضْرُوبَانِ هُمَا إِسْمٌ مَعْفُولٌ - تَسْنِيَةٌ (amel şartı yok)
جَائِي رَجَالٌ مَضْرُوبُونَ هُمْ إِسْمٌ مَعْفُولٌ - جَمْعٌ مُزَكَّرٌ (amel şartı yok)

8.) Fiil Manasında Olan "عَدَا" ve "عَدَا" Lafzlarında:

جَائِي الْقَوْمُ عَدَا / خَلَا زَيْدًا
هُوَ فِئْلٌ مَانَا

9.) İstisna Manasında Olan "مَا عَدَا/ مَا خَلَا/ لَيْسَ" Lafzlarında:

جَائِي الْقَوْمُ لَيْسَ / لَا يَكُونُ زَيْدًا
هُوَ إِسْتِثْنَاءٌ

NOT: 3'den 7. maddeye kadar olan yerlerde zikri geçen şibhi fiillerin zamirleri, amel etme şartları bulunmadığı vakitte müstetir olması vaciptir.

الْمَرْفُوعَاتُ

جَائِزُ الْإِسْتِثَارِ

zahir isim

زَيْدٌ

هو

zahir-müstetir

ضَرَبَ

Amil bazen müstetir zamire bazen de zahir isme isnad edilebiliyorsa böyle bir amilin isnad edildiği o müstetir zamire istitari-gizlenmesi caiz olan zamir denir.

Fail ve Naibi Failin Şu Yerlerde Gizlenmesi Caizdir:

1.) Müfret Gaib ve Gaibe'de:

زَيْدٌ يَضْرِبُ

هو müfred-gaib

زَيْدٌ ضَرَبَ

هو müfred-gaib

زَيْدٌ لَا يَضْرِبُ

هو müfred-gaib

زَيْدٌ لَيَضْرِبُ

هو müfred-gaib

هِنْدٌ تَضْرِبُ

هي müfred-gaib

هِنْدٌ ضَرَبَتْ

هي müfred-gaib

هِنْدٌ لَا تَضْرِبُ

هي müfred-gaib

هِنْدٌ لَتَضْرِبُ

هي müfred-gaib

2.) Tesniye ve Cemi Olmayıp, Amel Etme Şartı Tutan Şibhi Fiillerde:

زَيْدٌ مَضْرُوبٌ

هو ismi meful
(amel şartı var)

زَيْدٌ ضَارِبٌ

هو ismi fail
(amel şartı var)

زَيْدٌ هَاشِمِيٌّ

هو ismi mensub - مَنْصُوبٌ إِلَى هَاشِمٍ
(amel şartı var)

زَيْدٌ أَسَدٌ نَاطِقٌ

هو ismi müstear - مُجْتَرَى
(amel şartı var)

زَيْدٌ فِي الدَّارِ

هو zarfı müstekar - خَصْلٌ
(amel şartı var)

زَيْدٌ حَسَنٌ

هو sıfatı müşebbehe
(amel şartı var)

ضَمِيرٌ بَارِزٌ مُتَّصِلٌ

BARİZ MUTTASIL ZAMİRLERİN BULUNDUĞU YERLER:

1.) Fiillerin Tesniyelerindeki Elif'ler:

ضَرَبَا ضَرَبْتَا ضَرَبْتُمَا
يَضْرِبَانِ تَضْرِبَانِ
لِيَضْرِبَا لَتَضْرِبَا إِضْرِبَا
لَا يَضْرِبَا لَا تَضْرِبَا

2.) Fiillerin cemi müzekkerlerindeki Vav'lar:

ضَرَبُوا ضَرَبْتُمْ (ضَرَبْتُمْوَا)
يَضْرِبُونَ تَضْرِبُونَ

3.) Fillerin Cemi Müenneslerindeki Nun'lar:

ضَرَبْنَ ضَرَبْتُنَّ يَضْرِبْنَ
إِضْرِبْنَ تَضْرِبْنَ لِيَضْرِبْنَ لَا يَضْرِبْنَ

4.) Fiili Mazideki Müfret Müzekker Muhatab ve Muhataba ve Nefsi Mütekellim Vahdedeki ت Harfleri:

ضَرَبْتُ ضَرَبْتَ ضَرَبْتِ

5.) Fiili Mazideki Nefsi Mütekellim Meal Gayrı نا'sı:

ضَرَبْنَا

6.) Fiili Mazinin Dışındaki Müfret Müennes Muhataba ي'sı

تَضْرِبِينَ إِضْرِبِي لَا تَضْرِبِي

الْمَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

الْأَحْكَامُ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِعَامِلِ الْفَاعِلِ وَنَائِبِهِ

جَوَازُ تَأْنِيثِ الْعَامِلِ

Amilin müennes olmasının vacip olduğuna dair zikretmiş olduğumuz **iki yer dışında**, zahir isim müennes olursa **amilin müennes olması caizdir**.

طَلَعَتْ / طَلَعَ الشَّمْسُ

ğayrı hakiki müennes

سَارَتْ / سَارَ نَاقَةٌ

ğayrı ademi müennes

جَاءَتْ / جَاءَ الْمُؤْمِنَاتُ

müfret-tesniye değil

جَاءَتْ / جَاءَ الْقَاضِي الْيَوْمَ **إِمْرَأَةً**

fasıla-amiline muttasıl değil

جَاءَتْ / جَاءَ الرَّجَالُ

cemi mükesser akıl

الرَّجَالُ جَاءَتْ / جَاءُوا

هي cemi mükesser akıl

وَجُوبُ تَأْنِيثِ الْعَامِلِ

إِذَا أُسْنِدَ إِلَى الصَّنَمِ الرَّاجِعِ إِلَى الْمُؤَنَّثِ

Şayet amil cemi mükesser akıl dışında bir müennes zamire isnad edilirse **amilin müennes olması vaciptir**.

الشَّمْسُ طَلَعَتْ / طَالَعَتْ **هي**

هِنْدٌ ضَرَبَتْ / ضَارِبَةٌ **هي**

إِذَا أُسْنِدَ إِلَى الْمُؤَنَّثِ الْحَقِيقِيِّ

Şayet amil aşağıdaki şartları taşıyan bir müennese isnad edilirse, **amilin müennes gelmesi vaciptir**.

1. Hakiki müennes olması (karşısında müzekkeri olan)
2. Ademi olması
3. Müfret ya da tesniye olması
4. Amiline muttasıl olması

ضَرَبَتْ هِنْدٌ / هِنْدَانِ زَيْدٌ ضَارِبَةٌ جَارِيَّتُهُ

fail-müennes

şartlara uygun müennes fail

❗ **NOT:** Şayet amil mutasarrıf ise, amilin müennes gelmesi vaciptir. Ancak **amil** **ğayrı mutasarrıf ise** amil müennes veya müzekker gelebilir.

نَعَمْ / نَعِمَتْ الْمَرْأَةُ هِنْدٌ

ğayrı mutasarrıf amil

إِفْرَادُ الْعَامِلِ الْمُظْهَرِ

Şayet amil, **muzher (açık)** bir faile isnad edilirse -amil ister cemi ister tesniye olsun- amilin **müfret ve ğaib gelmesi vaciptir**.

ضَرَبَ زَيْدٌ / الزَّيْدَانِ / الزَّيْدُونَ

fail-cemi

fail-tesniye

amil
müfret-müzekker

أَحْكَامُ الْمُؤَنَّثِ

تَعْرِيفُ الْمُؤَنَّثِ

Müennes isim, sonunda **telaaffüz edilen** veya **takdir edilen** bir müenneslik alameti bulunan isimdir.

ظُلْمَةٌ شَمْسٌ

Takdirenden kendisinde müenneslik alameti vardır. Zira **ismi tasğiri شَمْسٌ** olarak gelmektedir ki her bir lafzın ismi tasğiri o lafzın aslını belirler.

تَقْسِيمُ الْمُؤَنَّثِ

الْمُؤَنَّثُ اللَّفْظِيُّ

Karşıtımda canlılardan bir müzekker bulunmamaktadır.

غُرْفَةٌ <<< ✗

شَمْسٌ <<< ✗

الْمُؤَنَّثُ الْحَقِيقِيُّ

Karşıtımda canlılardan bir müzekker bulunmaktadır.

إِمْرَأَةٌ <<< رَجُلٌ ✓

نَاقَةٌ <<< إِبِلٌ / جَمَلٌ ✓

عَلَامَاتُ التَّأْنِيثِ

الْأَلِفُ الْمَمْدُودَةُ

حَمْرَاءُ

الْأَلِفُ الْمَقْصُورَةُ

حُبْلَى / دَعْوَى

التَّاءُ (ة) الْمَوْقُوفُ عَلَيْهَا هَاءٌ

ظُلْمَةٌ

İSMİ ADETLERİN MÜZEKKERLİK VE MÜENNESLİK DURUMU

غَيْرُ الثَّلَاثَةِ إِلَى عَشْرَةٍ

3 ile 10 arası sayıların **müzekkerleri ta'lı** iken, **müennesleri ta'sız** gelir.

ثَلَاثَةٌ رِجَالٍ أَرْبَعٌ نِسْوَةٌ

تَرْكِيبُ ثَلَاثَةٍ إِلَى تِسْعَةٍ مَعَ الْعَشْرَةِ

13 ile 19 arası sayıların **temyizi müzekker** ise ilk ifade edilen müzekker (ta'lı) gelir. Şayet **temyizi müennes** ise ikinci ifade müzekker (ta'lı) gelir.

+ → müzekker - → müennes	{	+ - +	ثَلَاثَةٌ عَشَرَ رِجُلًا
		- + -	ثَلَاثَ عَشْرَةَ إِمْرَأَةً

! NOT: 3'ten, 10'a kadarki sayılara delalet eden ismi adetlerin **dışında kalan diğer isimlerde** müenneslik alameti olur.

الْمَرْفُوعَاتُ

التَّثْنِيَّةُ / الْجُمُوعُ

الْجُمُوعُ وَمَا تَتَعَلَّقُ بِهَا مِنَ الْأَحْكَامِ

التَّثْنِيَّةُ

Tesniye, müfredinin sonuna, *öncesi fethalı elif veya ya ile kesralı nun* bitişendir.

مُسْلِمَانِ مُسْلِمَيْنِ

حُكْمُ الْجَمْعِ

Cemi müzekker salimin dışındaki *bütün cemiler* (kendisinde cemaat manası olduğundan - جَمَاعَةٌ) *müennestir.*

! NOT: Cemi müzekker salim de müzekkerlik tarafı şu sebeplerle kuvvetli olmuş cemaat tevlinde müennestir denilmemiştir:

- > müzekker akile hususi kalıp olması
- > müfred yapısının bozulmamış olması

حُكْمُ الْعَامِلِ مَعَ الْجَمْعِ

detay gelecek...

الْجُمُوعُ

الْجَمْعُ الْمُؤَنَّثُ السَّالِمُ

Cemi müennes salim, *müfredinin sonuna elif-ta* bitişendir.

مُسْلِمَاتٌ

الْجَمْعُ الْمَذْكَرُ السَّالِمُ

Cemi müzekker salim, müfredinin sonuna *öncesi dammeli bir vav veya öncesi kesralı bir ya ile fethalı nun* bitişendir.

مُسْلِمُونَ مُسْلِمِينَ

الْجَمْعُ الْمَكْسَرُ

Cemi mükesser, *müfredinin sığası (kalıbı) değişendir.*

→ رِجَالٌ - Akil

→ أَشْجَارٌ - Gayrı Akil

الْمَرْفُوعَاتُ

حُكْمُ الْعَامِلِ مَعَ الْجَمْعِ

الْجَمْعُ الْمُكَسَّرُ الْعَاقِلُ

إِذَا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إِلَى ضَمِيرِهِ

Amil, cemi mükesser akile dönen zamire isnad edilirse *iki durumdan biri gelmesi vaciptir.*
Müfret-Müennes / Cemi-Müzekker

amil/müfret-müennes
الرِّجَالُ جَاءَتْ / جَائِيَّةٌ
cemi mükesser akil

amil/cemi-müzekker
الرِّجَالُ جَاءُوا / جَاءُوْنَ
cemi mükesser akil

الْجَمْعُ الْمَذَكَّرُ السَّالِمُ

إِذَا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إِلَى ضَمِيرِهِ

Amil, cemi müzekker salime dönen zamire isnad edilirse *amilin cemi müzekker olması vaciptir.*

amil-cemi müzekker
الْمُسْلِمُونَ جَاءُوا / يَجِيئُونَ / جَاءُوْنَ
cemi müzekker salim

إِذَا أُسْنِدَ إِلَيْهِ الْعَامِلُ

Cemi müzekker salime isnad edilen *amilin* müzekker olması vaciptir.

amil-müzekker
جَاءَ الْمُسْلِمُونَ
cemi müzekker salim

amil-müzekker
جَاءَ رَجُلٌ قَاعِدٌ نَاصِرُوهُ
cemi müzekker salim

الْمَرْفُوعَاتُ

حُكْمُ الْعَامِلِ مَعَ الْجَمْعِ

الْجُمُوعُ الَّتِي غَيْرُ الْجَمْعِ الْمَذْكُورِ السَّالِمِ وَالْجَمْعِ الْمَكْسَرِ الْعَاقِلِ

Amil şayet, cemi müzekker salim ve cemi mükesser akıl dışında kalan cemilerin zamirine isnad edilirse iki durumdan biri gelmesi vaciptir: Müfret-Müennes / Cemi-Müennes

الْجَمْعُ الْمُؤَنَّثُ الْمَكْسَرُ غَيْرُ الْعَاقِلِ

amil/müfret-müennes

الْأَشْجَارُ قُطِعَتْ / مَقْطُوعَةٌ
هي هي

*cemi müennes
mükesser gayrü akıl*

amil/cemi-müennes

الْأَشْجَارُ قُطِعْنَ / مَقْطُوعَاتٌ
هي هي

*cemi müennes
mükesser gayrü akıl*

الْجَمْعُ الْمُؤَنَّثُ الْمَكْسَرُ الْعَاقِلَةُ

amil/müfret-müennes

النِّسَاءُ جَاءَتْ / جَائِيَّةٌ
هي هي

*cemi müennes
mükesser akıl*

amil/cemi-müennes

النِّسَاءُ جِئْنَ / جَائِيَّاتٌ
هي هي

*cemi müennes
mükesser akıl*

الْجَمْعُ الْمُؤَنَّثُ السَّالِمُ

amil/müfret-müennes

الْمُسْلِمَاتُ جَاءَتْ / جَائِيَّةٌ
هي هي

cemi müennes salim

amil/cemi-müennes

الْمُسْلِمَاتُ جِئْنَ / جَائِيَّاتٌ
هي هي

cemi müennes salim

الْمَرْفُوعَاتُ

حُكْمُ الْعَامِلِ مَعَ الْجَمْعِ

إِذَا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إِلَى ضَمِيرِهِ

Cemi isimler, kendilerine dönem zamire isnad edilen amel hususunda üç kısma ayrılır:

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin müfret-müennes yapılması da cemi-müennes yapılması da caiz olan cemi isimler.

الْجُمُوعُ الَّتِي غَيَّرَ الْجَمْعُ الْمَذْكَرُ
السَّالِمِ وَالْجَمْعُ الْمَكْسَرُ الْعَاقِلِ

amil/müfret-müennes

الْمُسْلِمَاتُ جَاءَتْ / جَائِيَّةٌ

cemi müennes salim

amil/cemi-müennes

الْمُسْلِمَاتُ جِنَّ / جَائِيَّاتٌ

cemi müennes salim

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin müfret-müennes yapılması da cemi-müzekker yapılması da caiz olan cemi isimler.

الْجَمْعُ الْمَكْسَرُ الْعَاقِلِ

amil/müfret-müennes

الرِّجَالُ جَاءَتْ / جَائِيَّةٌ

cemi müzekker akil

amil/cemi-müzekker

الرِّجَالُ جَاؤُوا / جَاؤُونَ

cemi müzekker akil

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin cemi müzekker yapılması vacip olan cemi isimler.

الْجَمْعُ الْمَذْكَرُ السَّالِمِ

amil-cemi müzekker

الْمُسْلِمُونَ جَاؤُوا / يَجِيئُونَ / جَاؤُونَ

cemi müzekker salim